

nomiske Teori et mere anvendeligt Iagttagelsesmateriale baade i specifik og generaliseret Form. Med et saadant Materiale til Disposition vil det efter min Opfattelse være muligt at udvikle det økonomiske Axiomsystem ved Hjælp af successive Approximationer, saaledes at Teorien successivt kommer til at give en bedre Fremstilling af den økonomiske Virkelighed.

Selv om jeg saaledes ikke er helt enig med Åkerman i Vurderingen af Udviklingslinien i økonomisk Forskning, kan jeg anbefale alle, der føler sig noget usikre med Hensyn til den økonomiske Teoris erkendelsesteoretiske Grundlag, at studere Bogen grundigt.

P. P. Sveistrup.

Jørgen Pedersen: EN UNDERSØGELSE AF INDTÆGTSSVINGNINGERNE I LANDBRUGET I PERIODEN 1922-36 OG DERES INDFLYDELSE PAA ANDRE ERHVERV. Studier fra Aarhus Universitets økonomiske Institut, Nr. 2. Kbhvn. 1938. 50 S.

Fra Aarhus Universitets økonomiske Institut foreligger en Analyse af Indtægtssvingningerne i Landbruget i Perioden 1922—36. Det fremhæves i Undersøgelsen, at Formaalet ikke har været at tage Stilling til det vidtrækkende Spørgsmaal, hvorvidt Ændringer i Landbrugets Indtægter kan forklare Konjunkturbevægelser. Hensigten har derimod været at undersøge, hvilke Svingninger, der faktisk er foregaaet i Landbrugernes Indtægter over en Aarrække, og hvorledes Landbrugerne med Hensyn til deres Indkøb fra andre Erhverv har reageret overfor disse Indtægtssvingninger.

Med Hensyn til det Materiale, man kunde tænke sig at benytte, diskuteres det, om Skattestatistiken kan anses for brugbar. Som bekendt foreligger der Oplysninger om Landbrugernes Indtægter paa over 800 Kr.; hvis man hertil skønsmæssigt lægger et Beløb for Indtægter under 800 Kr. samt et Beløb for Forsikringsbidrag og for det foregaaende Aars betalte Personskatter, skulde man altsaa nogenlunde kunne anslaa Landbrugernes Indtægter. Men det er ogsaa en kendt Sag, at Skattestatistikens Materiale ikke er egnet til at give et virkeligt Udtryk for Indtægtssvingningerne i Landbruget. For det første angiver Landbrugerne en skønsmæssig Indtægt, og dernæst er der overordentlig mange Landmænd, der ikke selvangiver. Begge Forhold medfører, at Indtægterne i de gode Aar bliver sat for lavt og i daarlige Aar for højt, og da det netop er Indtægts s v i n g n i n g e r n e, man er interesseret i at følge, kan Skattestatistiken følgelig ikke anvendes. Hertil kommer iøvrigt ogsaa, at Skattestatistiken kun kan give Oplysninger om Indtægterne, derimod ikke om deres Anvendelse m. v.

I Stedet anvender Professor Jørgen Pedersen Det landøkonomiske Driftsbureau's Regnskabsmateriale. Undersøgelser af forskellig Art har vist, at dette Materiale som Helhed afspejler Landbrugets Konjunkturer, saa længe man kun er interesseret i de relative Bevægelser; derimod maa det anses for fejlagtigt paa Grundlag af Driftsbureauets Oplysninger, der almindelig gives pr. ha, ved en direkte Opregning paa Arealet at ville beregne f. Eks. Bruttoudbyttet eller Driftsomkostningerne for Landbruget som Helhed. Naar man ikke kan foretage en saadan Beregning, skyldes det, at de regnskabsførende Brug normalt ligger paa bedre Jord end samtlige Brug, samt at de uanset dette, er mere intensivt drevne. En direkte Opregning vilde derfor give for store Tal. Den bedre Kvalitet af Jorden forklarer bl. a. det større Høstudbytte og Husdyrhold.

Professor Jørgen Pedersen diskuterer nu indgaaende, hvorledes det er

nomiske Teori et mere anvendeligt Iagttagelsesmateriale baade i specifik og generaliseret Form. Med et saadant Materiale til Disposition vil det efter min Opfattelse være muligt at udvikle det økonomiske Axiomsystem ved Hjælp af successive Approximationer, saaledes at Teorien successivt kommer til at give en bedre Fremstilling af den økonomiske Virkelighed.

Selv om jeg saaledes ikke er helt enig med Åkerman i Vurderingen af Udviklingslinien i økonomisk Forskning, kan jeg anbefale alle, der føler sig noget usikre med Hensyn til den økonomiske Teoris erkendelsesteoretiske Grundlag, at studere Bogen grundigt.

P. P. Sveistrup.

Jørgen Pedersen: EN UNDERSØGELSE AF INDTÆGTSSVINGNINGERNE I LANDBRUGET I PERIODEN 1922-36 OG DERES INDFLYDELSE PAA ANDRE ERHVERV. Studier fra Aarhus Universitets økonomiske Institut, Nr. 2. Kbhvn. 1938. 50 S.

Fra Aarhus Universitets økonomiske Institut foreligger en Analyse af Indtægtssvingningerne i Landbruget i Perioden 1922—36. Det fremhæves i Undersøgelsen, at Formaålet ikke har været at tage Stilling til det vidtrækkende Spørgsmaal, hvorvidt Ændringer i Landbrugets Indtægter kan forklare Konjunkturbevægelser. Hensigten har derimod været at undersøge, hvilke Svingninger, der faktisk er foregaaet i Landbrugernes Indtægter over en Aarrække, og hvorledes Landbrugerne med Hensyn til deres Indkøb fra andre Erhverv har reageret overfor disse Indtægtssvingninger.

Med Hensyn til det Materiale, man kunde tænke sig at benytte, diskuteres det, om Skattestatistiken kan anses for brugbar. Som bekendt foreligger der Oplysninger om Landbrugernes Indtægter paa over 800 Kr.; hvis man hertil skønsmæssigt lægger et Beløb for Indtægter under 800 Kr. samt et Beløb for Forsikringsbidrag og for det foregaaende Aars betalte Personskatter, skulde man altsaa nogenlunde kunne anslaa Landbrugernes Indtægter. Men det er ogsaa en kendt Sag, at Skattestatistikens Materiale ikke er egnet til at give et virkeligt Udtryk for Indtægtssvingningerne i Landbruget. For det første angiver Landbrugerne en skønsmæssig Indtægt, og dernæst er der overordentlig mange Landmænd, der ikke selvangiver. Begge Forhold medfører, at Indtægterne i de gode Aar bliver sat for lavt og i daarlige Aar for højt, og da det netop er Indtægts s v i n g n i n g e r n e, man er interesseret i at følge, kan Skattestatistiken følgelig ikke anvendes. Hertil kommer iøvrigt ogsaa, at Skattestatistiken kun kan give Oplysninger om Indtægterne, derimod ikke om deres Anvendelse m. v.

I Stedet anvender Professor Jørgen Pedersen Det landøkonomiske Driftsbureau's Regnskabsmateriale. Undersøgelser af forskellig Art har vist, at dette Materiale som Helhed afspejler Landbrugets Konjunkturer, saa længe man kun er interesseret i de relative Bevægelser; derimod maa det anses for fejlagtigt paa Grundlag af Driftsbureauets Oplysninger, der almindelig gives pr. ha, ved en direkte Opregning paa Arealet at ville beregne f. Eks. Bruttoudbyttet eller Driftsomkostningerne for Landbruget som Helhed. Naar man ikke kan foretage en saadan Beregning, skyldes det, at de regnskabsførende Brug normalt ligger paa bedre Jord end samtlige Brug, samt at de uanset dette, er mere intensivt drevne. En direkte Opregning vilde derfor give for store Tal. Den bedre Kvalitet af Jorden forklarer bl. a. det større Høstudbytte og Husdyrhold.

Professor Jørgen Pedersen diskuterer nu indgaaende, hvorledes det er

muligt at foretage en Korrektion, og han ser ikke rettere, end at de forskellige Talstørrelser, som Driftsbureauet har beregnet pr. ha, bør omregnes pr. 1000 Kr. Jordværdi, udfra den Betragtning, at Jordværdien i højere Grad end Arealet kan antages at være et ensartet Maal for Jord. Nu er det ikke nok at faa omregnet de forskellige Udtryk pr. ha til at gælde pr. 1000 Kr. Jordværdi; da man ønsker en Opregning, skal der foretages en Vægtberegning. Denne Vægtberegning finder Sted paa Grundlag af Oplysninger om Grundværdien for samtlige Brug, dog saaledes at Opregning sker efter Ejendomsstørrelse. Det vil formentlig være for langt at komme nærmere ind paa Teknikken i Opregningsmetoden, men saa vidt man kan se, maa den anvendte Metode betragtes som forsvarlig. Argumentationen for Metoden findes anført henholdsvis paa Side 13, andet Stykke, og Side 15, tredje Stykke.

Som Bevis paa Metodens Anvendelighed sammenholder Professor Pedersen sine Tal med andre Oplysninger; eksempelvis sammenholder han for en Aarrække den beregnede Indtægt paa Grundlag af Driftsbureauets Materiale med den beregnede Skatteindtægt. Medens der Aar for Aar findes meget betydelige Afvigelser, hvilket man maatte vente, er Summen af disse Tal nogenlunde overensstemmende.

Skulde man fremhæve et særlig interessant Forhold, som Undersøgelsen belyser, kan det anføres, at en Beregning over Landbrugets Indtægter efter Ejendomsstørrelse viser, at den Indtægtsstigning, der har fundet Sted for de senere Aar først og fremmest er kommet de større Brug til Gode, saavel absolut som relativt. For det sidste Regnskabsaar, Professor Pedersen har med, andrager de smaa Brugs Andel af den samlede Indtægt 37,9 pCt., medens den i 1929—30, Aaret før Krisen, androg 40,6 pCt. Iøvrigt viser Forskydningerne fra Aar til Aar, at de smaa Brugs Andel af den samlede Indtægt er størst i de daarlige Aar, mindst i de gode, hvilket skyldes, at Brugernes Indtægt udgør en langt større Del af Bruttoindtægten for disse Ejendomme, end Tilfældet er for de større Landbrug.

Som Eksempel paa, hvor anvendelig de anførte Beregninger er, skal nævnes, at hvis man gaar ud fra Professor Pedersens Beregninger over Udgifterne til Folkehold, kan man finde et ganske godt Maal for Bevægelser i den fremmede Arbejdskraft ved at dividere Udgiften med et kombineret Løn- og Fødevarerindeks. Hvis man gør det og tager sit Udgangspunkt i Arbejdskraft-Tællingen 1923, vil man se, hvorledes Arbejdskraften først stiger i Inflationsaarene 1923—25; dernæst falder den under Deflationen for atter at stige i de gode Aar før Krisen. I 1929—30 skulde f. Eks. den fremmede Arbejdskraft (angivet i Antal Helaarsarbejdere) have andraget ca. 230.000 Mand, i 1935—36 godt 200.000. Iøvrigt er der det interessante at iagttagte, at under Krisen gaar den fremmede Arbejdskraft end indtil 1931—32, men derefter stiger den atter ret betydeligt, for dog i de sidste Aar at gaa tilbage igen.

Af Titlen paa Bogen fremgaar det, at det specielt er Indtægtssvingningerne i Landbruget og deres Indflydelse paa andre Erhverv, som interesserer Forfatteren. Det er muligt, at man, til Belysning af dette Spørgsmaal, kunde være gaaet et Skrift videre, end det er sket i Undersøgelsen, nemlig ved følgende Fremgangsmaade: I Det statistiske Departements Publikation om Ejendoms- og Personbeskatningen i Skatteaaret 1937

—38 er der paa Side 141 for Perioden 1928—29 til 1937—38 anført de kommunale Skatteyderes samlede Indkomst uden Forhøjelser og Nedsættelser. Hvis man fra Opgørelsen for Sognekommunerne (uden Gentofte) fradrager de af Professor Jørgen Pedersen beregnede Skatteindtægter, vil man i nogen Grad faa et Udtryk for Skatteindtægten for Ikke-Landbrugere i Sognekommunerne. Ved at sammenholde disse Indtægter med de af Jørgen Pedersen beregnede Indtægter for Landbrugerne paa Grundlag af Det landøkonomiske Driftsbureaus Regnskabsmateriale, vilde man altsaa komme et Skridt videre i Analysen over, hvilken Indflydelse Landbrugernes svingende Indtægter udøver paa Fortjenstmulighederne for specielt de andre Erhverv i L a n d k o m m u n e r n e.

Det kunde være naturligt til sidst at rejse det Spørgsmaal om man savner noget i Undersøgelsen. Det synes f. Eks. ejendommeligt, at der ikke er foretaget en Beregning over Ejendomsskatterne. Det vilde have været naturligt, naar man tager Hensyn til hele den Diskussion, der har været ført om Landbrugets Ejendomsskatter, at Institutet havde ydet sit Bidrag til dette Spørgsmaal.

Kjeld Bjerke.

P. P. Sveistrup: INDLEDNING TIL STUDIET AF DRIFTSØKONOMI. Nyt Nordisk Forlag. Kbhvn. 1938. 179 S.

Det er Forfatterens Forelæsninger i Driftsøkonomi for statsvidenskabelige studerende, der her udgives. Bogens Form og Indhold er derfor i første Række bestemt af den Undervisning, der gives i dette Fag ved Københavns Universitet; men Lektor *Sveistrup* udtaler i Forordet et Haab om, at Arbejdet ogsaa kan have Interesse for andre end Studenterne. Der er heller ingen Tvivl om, at der er Trang til en Bog, der behandler de grundlæggende driftsøkonomiske Problemer paa en Maade, som gør den tilgængelig for Teknikere og andre interesserede, der ikke er Økonomer af Fag.

Det foreliggende Skrift er kun det første Bind af en større Fremstilling (hvad der burde have været antydnet i Bogens Titel). Det er derfor for tidligt at udtale sig om, i hvilken Grad Arbejdet vil kunne tilfredsstille det Behov, der er for en tidssvarende Indførelse i den Problemkreds indenfor den økonomiske Videnskab, man nu plejer at sammenfatte under Begrebet Driftsøkonomi. Hvorledes denne Problemkreds skal afgrænses, kan der næppe gives bestemte Regler for; men naturligvis maa den enkelte Virksomheds Økonomi være Centrum i Undersøgelserne. Lektor *Sveistrup* sonderer her mellem fire Grupper af Problemer, som Fremstillingen skal omfatte: 1. Omkostninger, 2. Salgs- og Prispolitik, 3. Finansiering og 4. Organisation. Det foreliggende Bind behandler Omkostningsproblemerne, medens Resten er forbeholdt senere Bind.

Foruden de egentlige Omkostningsafsnit indeholder Bogen dog ogsaa seks Kapitler om Status- og Regnskabsproblemer, hvis Tilknytning til det øvrige er af en noget løsere Karakter. Det er jo vigtigt at understrege, at Omkostningskalkulation og Bogføring er to helt forskellige Ting. Den Værdi, hvortil man har fundet det rimeligt at optage et Aktiv i Status, er ikke afgørende for, hvorledes man skal tage Hensyn til Aktivet i sine Kalkulationer. Dette vil maaske fremtræde mere klart i det næste Bind af Fremstillingen. Iøvrigt præges disse Regnskabsafsnit af, at Forfatteren har søgt